

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ELM VƏ TƏHSİL NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT İQTİSAD UNİVERSİTETİ (UNEC)

Fakültə: İqtisadiyyat və idarəetmə

Təsdiq edirəm:

“İqtisadiyyat” kafedrasının müdiri:

i.ü.f.d.,dos. S.İ. Hübətova

“İNKİŞAF MİKROİQTİSADİYYATI” fənni üzrə

İŞÇİ TƏDRİS PROQRAMI

(Sillabus)

I. Fənn haqqında məlumat

Fənnin kodu: 00412

Fənnin növü: seçmə

Tədris semestri: yaz

Tədris forması: Əyani, qiyabi

Fakültə: İqtisadiyyat və idarəetmə

Tədris yükü: 60 saat (30/30)

Kredit sayı: 4

III. Fənnin təsviri

“İNKİŞAF MİKROİQTİSADIYYATI” UNEC-də bakalavr tələbələri üçün hazırlanmış bir semestrlik kursdur. Kurs, tətbiqi mikroiqtisadi nəzəriyyəyə və empirik təhlillərə əsaslanır. Kursda nəzəriyyə və dövlət siyasəti arasındakı əlaqəyə xüsusilə əhəmiyyət verilir. Əhatə etdiyi mövzular: İnkişaf mikroiqtisadiyyatına giriş; Ev təsərrüfatının iqtisadiyyatı; Əhali və əmək bazarı; Miqrasiya; Kənd təsərrüfat torpağı bazarı; Kredit bazarı; Kənd təsərrüfatında risklər və sığorta; İnsan kapitalı və gəlirlər bölgüsü; Yoxsulluğun azaldılması; Texnoloji tərəqqi və təhsil; Ətraf mühit və inkişaf; Ticarət və inkişaf; İkili iqtisadiyyat; Sahələrarası müvazinət və kordinasiyanın uğursuzluğu; İnstitusional iqtisadiyyat və iqtisadi inkişafda dövlətin rolu

IV. Fənnin məqsədi və vəzifələri

“İNKİŞAF MİKROİQTİSADIYYATI” fənninin tədrisinin məqsədi; Fənnin tədrisinin məqsədi İnkişaf mikroiqtisadiyyatı haqqında – qlobal iqtisadi müstəviyə fokuslanan makroiqtisadi siyasətin istehsal və rifaha təsiri barədə tələbələrin bilgilərini zənginləşdirmək və onlarda müvafiq bacarıq və səriştələrin formalaşmasına dəstək olmaqdır.

V. Fənnin təlim nəticələri:

-

VI. Fənnin mühazirə mövzuları

1. İnkişaf mikroiqtisadiyyatına giriş
2. Ev təsərrüfatının iqtisadiyyatı
3. Əhali və əmək bazarı
4. Miqrasiya
5. Kənd təsərrüfat torpağı bazarı
6. Kredit bazarı
7. Kənd təsərrüfatında risklər və sığorta
8. İnsan kapitalı və gəlirlər bölgüsü
9. Yoxsulluğun azaldılması
10. Texnoloji tərəqqi və təhsil
11. Ətraf mühit və inkişaf
12. Ticarət və inkişaf
13. İkili iqtisadiyyat
14. Sahələrarası müvazinət və kordinasiyanın uğursuzluğu
15. İnstitusional iqtisadiyyat və iqtisadi inkişafda dövlətin rolu

VIII. Fənnin tədris metodologiyası

Kursda aşağıdakı tədris metod və formalarından istifadə edilir:

- Mühazirələr
- Seminarlarda problem həlli və müzakirə
- Kompüter laboratoriyalarında müstəqil iş (Excel və STATA proqramlarından istifadə edərək ev tapşırıqlarını yerinə yetirmək, iqtisadi məlumatlarla işləmək, internetdə araşdırma aparmaq)
- Ədəbiyyatla müstəqil iş
-

IX. Əsas dərslik və ədəbiyyat

X. Mövzuların məzmunu və tədris-tematik bölgüsü

Həftə	Mövzular	Saat	Öyrənmə hədəfləri (Plan)
1	İnkişaf mikroiqtisadiyyatına giriş		İnkişaf iqtisadiyyatı XVII-XIX əsr iqtisad elminin obyektini kimi. Klassik iqtisadi nəzəriyyəyə və inkişaf iqtisadiyyatı

			İnkişaf iqtisadiyyatı nəzəriyyəsinin təşəkkülü. İnkişaf iqtisadiyyatı və inkişaf mikroiqtisadiyyatı.
2	Ev təsərrüfatının iqtisadiyyatı		Ev təsərrüfatlarının idarə etdiyi müəssisələr. Bazarlar və ev təsərrüfatlarının istehsal qərarı mənfəətin maksimallaşdırılması. Bazarlar və ev təsərrüfatlarının istehsal qərarı - üstün tutmalar və maddi imkanlardan asılı olmaq. Ev təsərrüfatları (ET) öz torpaqlarını becərmələri və iş qüvvəsinin məhdudluğu. ET özlərini öz məhsulları ilə təmin edirlər.
3	Əhali və əmək bazarı		Yoxsul ölkələrdə ölüm göstəricilərinin azalması sənaye ölkələrindəki tarixi azalmadan sürətlidir. Zif inkişaf etmiş ölkələrdə bir "demoqrafik keçid" – yüksək ölüm səviyyəsindən yüksək doğum səviyyəsinə və əhalinin yüksək artımına keçid. Dünya əhalisinin artım tarixi. Dünya əhalisi coğrafi regionlara, nəsilvermə və ölüm səviyyələrinə və yaş strukturlarına görə çox qeyri-bərabər paylanması.
4	Miqrasiya		Əhalinin miqrasiyası anlayışı, onun mahiyyəti və əsas məlumat mənbəyi Miqrasiyanın təsnifatlaşdırılma əlamətləri, növləri və statistik öyrənilməsinin vəzifələri Miqrasiya proseslərinin öyrənilməsində istifadə edilən əsas göstəricilər Miqrasiya proseslərinin təhlili zamanı istifadə edilən bəzi spesifik metod və göstəricilər
5	Kənd təsərrüfat torpağı bazarı		Yoxsul ölkələrin əksəriyyətində əmlak qeydiyyatı qurumları və məhkəmə sistemi yetərinə qeyri-təkmil olması. Torpağa mülkiyyət hüququnun fərdiləşdirilməsi - *sosial bərabərsizliyi* dərinləşdirə bilər. Torpaq bəzi vergi güzəştlərindən istifadəyə və möhtəklik imkanlarına, təhlükəsiz investisiyalara əsas yaradır. Ümumiyyətlə prinsipial – agent modelində agentin – icarəçinin qərar qəbulu üçün bir dəyişəni - əmək məsrəfləridir. İcarə verən isə bir neçə dəyişənə - torpağın həcmi, qiyməti və s.-ə malikdir və bunlar şərikli istifadə müqaviləsində əksini tapa bilməsi.
6	Kredit bazarı		İstənilən sferada kredit müqavilələrinin strukturunu və şərtlərini müəyyən edən önəmli faktor dövlət tənzimlənməsinin xarakteri və dövlətin bu sferadakı maliyyə bazarlarına müdaxiləsidir. Kredit bazarlarının liberallaşdırılması zərurəti sadə iqtisadi məntiqə istinad edir: faiz dərəcələrinin maksimum həddinin müəyyənləşməsi kredit təklifini azaldır, tələbi artırır, eyni zamanda qənaətlərin kredit resursu kimi cəlbinə maneə olması.
7	İnsan kapitalı və gəlirlər bölgüsü		Yoxsul ölkələrin kənd əhalisi tez –tez tək cə mütəqə yoxsulluqla deyil, həm də gəlirlərin olduqca dəyişkənliyi ilə üzləşməsi.

			Kənd təsərrüfatı və məşğulluğa əsaslanan iqtisadi inkişaf strategiyası bir-birini tamamlayan üç əsas elementi tələb etməsi. yoxsul ölkələrdə spesifik sığorta mexanizmləri ilə risklərin optimal paylanması dəstəklənməsi.
8	İnsan kapitalı və gəlirlər bölgüsü		Yoxsul ölkənin əhalisi yalnız yoxsullardan ibarət deyil və bu ölkələrdə bir çox hallarda gəlirlər bölgüsündə qeyri – bərabərlik çox yüksək olur. Gəlirlə insan kapitalından istifadə nəticələri arasındakı əlaqələrin ölçülməsinin çətinliklərini aşkarlayır, ancaq bu baxımdan sübutlar yetərincə sanballıdır.
9	Yoxsulluğun azaldılması		Yoxsulluq sadəcə alınan qida miqdarı meyarına görə təsnif etməyin xaricində bir anlayış olaraq dəyərləndirilməlidir. Yoxsulluğun müəyyənləşməsində müxtəlif göstəricilərdən, o cümlədən İnsan İnkişafı İndeksindən istifadə edilir. Əlbəttəki, yoxsulluğun azaldılması siyasətinin formalaşması baxımından yoxsulluq səviyyəsinin dürüst müəyyənləşməsi yetərli deyil və həm də müxtəlif istiqamətli – iqtisadi inkişaf və sosial müdafiə istiqamətli tədbirlərin hazırlanıb, reallaşdırılması vacibdir.
10	Texnoloji tərəqqi və təhsil		Əlbəttəki, yoxsulluğun azaldılması siyasətinin formalaşması baxımından yoxsulluq səviyyəsinin dürüst müəyyənləşməsi yetərli deyil və həm də müxtəlif istiqamətli – iqtisadi inkişaf və sosial müdafiə istiqamətli tədbirlərin hazırlanıb, reallaşdırılması vacibdir.
11	Ətraf mühit və inkişaf		İqtisadi inkişaf prosesi istehsalda istifadə edilən texnologiyanın transformasiyası ilə xarakterizə olunur. İqtisadiyyat və ətraf mühit arasındakı əlaqə Ətraf mühitin qorunması və iqtisadi inkişafın uyğunlaşdırılması
12	Ticarət və inkişaf		İnkişaf etməkdə olan ölkə təcrübəsi kontekstində ənənəvi azad ticarət nəzəriyyəsi - ənənəvi beynəlxalq ticarət nəzəriyyəsinin nəticələri bir çox cəhətdən müasir beynəlxalq iqtisadi münasibətlərin reallığı ilə çox vaxt ziddiyyət təşkil edən bir sıra açıq və gizli fərziyyələr vasitəsilə əldə olunur.
13	İkili iqtisadiyyat		Ənənəvi qapalı kənd təsərrüfatı iqtisadiyyatının erkən inkişaf mərhələsində olduğu və əkin sahələrinin çox olmadığı güman edilir. ənənəvi iqtisadiyyatda artıq işçi qüvvəsi qalır, yəni gizli işsizlik var. Torpaq sabit olanda və daha çox insan sektora daxil olduqda əmək gəlirlərinin azalması səbəbindən əməyin marjinal məhsulu olan MPL azalacaq.
14	Sahələrarası müvazinət və kordinasiyanın uğursuzluğu		Dünya iqtisadiyyatının müharibədən sonrakı çiçəklənmə dövründə, xüsusilə diqqət çəkən fikirlərdən biri də sektorlar arasında investisiyaların

			əlaqələndirilməsinin sənayeləşmə üçün vacib olması. Beləliklə, sabit xərclər çox böyükdürsə, n kiçik olacaq və buna görə də son məhsul istehsalında məhsuldarlıq səviyyəsi m aşağı olur.
15	İnstitusional iqtisadiyyat və iqtisadi inkişafda dövlətin rolu		Yeni institusional iqtisadiyyata dair iştirak edən tərəflər fayda-xərc nisbətinin yeni imkanlarını dərk etməyə başladığıca daha səmərəli institutlar və idarəetmə strukturları inkişaf edir. Yeni institusional iqtisadiyyatda dövlətin bu minimum tədbirlər paketini təmin edə biləcək qədər güclü olması və eyni zamanda özəl sektora müsadirə tələbləri qoymamaq öhdəliyini götürməsi fikri üstünlük təşkil edir.
Yekun imtahan			

UNEC-də təhsilalanların cari və aralıq qiymətləndirilməsi **QAYDALARI**

Əyani təhsilalma forması üzrə

UNEC-də bakalavriat və magistratura səviyyələrində təhsilin bütün illəri üzrə fənlərin attestasiyası hər biri 50 bal formalaşdıran cari və aralıq qiymətləndirmə (toplam 100 bal) əsasında həyata keçirilir. Cari qiymətləndirmə bakalavr və magistrantların bilik və bacarıqlarının semestr ərzində qiymətləndirilməsi, aralıq qiymətləndirmə isə imtahan sessiyası zamanı həyata keçirilən qiymətləndirmədir.

Cari qiymətləndirmə üzrə 50 bal bakalavr və magistrantların semestr ərzində topladıqları **aktivlik və ara qiymətləndirmə** ballarının cəmlənməsi ilə formalaşır. Aktivlik balı hər bir fənn üzrə semestr ərzində maksimal 20 bal ola bilər və bu bal fənlərin tədris növünə uyğun olaraq aşağıdakı qaydada formalaşır:

- tədrisi mühazirə və seminar dərsləri ilə həyata keçirilən fənlərdə seminar dərslərində alınan ballar əsasında;

- tədrisi mühazirə, laboratoriya və seminar dərsləri ilə həyata keçirilən fənlərdə laboratoriya işləri yerinə yetirilməsinə görə və seminar dərslərində alınan ballar əsasında;

- tədrisi mühazirə və laboratoriya dərsləri ilə həyata keçirilən fənlərdə laboratoriya işlərinin yerinə yetirilməsi əsasında;

- tədrisi yalnız mühazirə dərsləri ilə həyata keçirilən fənlərdə semestr layihələrinin yerinə yetirilməsi (MBA proqramında dərslər zamanı qiymətləndirmə) əsasında;

- qabiliyyət tələb edən fənlərdə fərdi işlərin yerinə yetirilməsi ilə bağlı praktik məşğələ müddətindəki fəaliyyət əsasında.

Hər semestrin əvvəlində bakalavr və magistrantlara təqdim edilən sillabuslarda hər bir fənn üzrə aktivlik balının necə formalaşması qaydası göstərilir.

Seminar dərslərində və praktik məşğələlərdə qiymətləndirmə 10 ballıq şkala əsasında həyata keçirilir və həmin ballar EDUMAN sistemində aşağıdakı nisbətlərdə hesaba alınır:

- 10 bal = 5 bal
- 9 bal = 4,5 bal
- 8 bal = 4 bal
- 7 bal = 3, 5 bal
- 6 bal = 3 bal
- 5 bal = 2,5 bal
- 4 bal = 2 bal
- 3 bal = 1,5 bal
- 2 bal = 1 bal
- 1 bal = 0,5 bal

Qeyd: fənnin tədris növü mühazirə, seminar və laboratoriya olduğu zaman seminar dərsləri üzrə bal nisbəti EDUMAN sistemində 10 bal = 2,5 bal nisbətində uyğun hesaba alınır:

Seminar dərslərində (qabiliyyət tələb edən fənlər istisna olmaqla) alınan ballar əsasında formalaşan yekun aktivlik balı aşağıdakı düsturla müəyyən edilir:

$$B = ((b_1+b_2+b_3+\dots+b_n)/s)*m)/10$$

Burada,

B - yekun aktivlik balı;

b - seminar dərslərində alınan müxtəlif ballar;

s - semestr ərzində verilən cavabların sayı;

m - aktivlik balına ayrılan maksimal bal;

10 - bir seminar dərslərində toplanan maksimal baldır.

Bakalavr və magistrantlar semestr ərzində cəmi 4 dəfə, hər dəfə isə 10 bal aldığı halda maksimal aktivlik balını - 20 balı toplamış olur. Bu halda nəticə sistemdə $((10+10+10+10)/4)*20)/10 = 20$ olaraq hesaba alınır.

Maksimal bal toplaya bilməyənlər isə istədiyi halda 5-ci, 6-cı, 7-ci və s. dəfə cavab verməklə aktivlik balı toplaya bilirlər. Bu zaman müəllim ilkin olaraq həmin qrupda ümumilikdə 4 dəfə cavab verməyənlərdən başlamaqla növbəlilik prinsipi əsasında bakalavr və ya magistrantların cavab verməsi üçün imkan yaradır.

Bakalavr və magistrantlar semestr ərzində seminar dərslərində 4 dəfədən az cavab verdiyi halda çatışmayan cavab sayı sistem tərəfindən "0" bal olmaqla nəzərə alınır. Məsələn, əgər hər hansı təhsilalan bir fənn üzrə semestr ərzində cəmi 2 dəfə seminar dərslərində cavab verib və hər dəfə 10 bal aldığı halda onun yekun aktivlik balı hesablanan zaman həmin təhsilalanın nəticəsi $((10+10+0+0)/4)*20)/10$ kimi hesablanır. Seminar dərslərində ümumiyyətlə balı olmayan tələbənin aktivlik balı isə "0" bal hesab edilir.

Semestr ərzində təhsilalanların hər bir fənn üzrə topladığı nəticə tam olmadığı halda semestrin sonunda sistem tərəfindən adi riyazi qaydada həmin nəticələr yuvarlaqlaşdırılır (məs. 6,5 bal – 7 bal kimi nəzərə alınır).

Ara qiymətləndirmə - hər bir fənn üzrə semestr ərzində maksimal 30 bal formalaşdırılan və ilk 7 tədris həftəsi ərzində keçilmiş mövzular üzrə (7-ci həftə də daxil olmaqla) aparılan qiymətləndirmədir. Ara qiymətləndirmə mərkəzləşdirilmiş qaydada yazılı üsulla 8-ci və 9-cu tədris həftələri ərzində keçirilir və təhsilalanlara həmin dövrə qədər mühazirəsi tamamlanmayan mövzu üzrə yazılı cavablandırılan sual təqdim edilmir.

Yazılı üsulunda keçirilən ara qiymətləndirmə zamanı hər bir fənn üzrə təhsilalanlara 3 sual təqdim olunur. Bu qiymətləndirmə zamanı hər bir təhsilalana fənlərin xüsusiyyəti nəzərə alınmaqla müxtəlif vaxt müddətləri verilir. Bu vaxt müddətləri UNEC Elmi Şurasının qərarı ilə müəyyən edilir.

Ara qiymətləndirmə üzrə üzrlü imtahanları (habelə olduğu halda texniki problem yaranmış imtahanlar) 11-ci tədris həftəsi ərzində eyni qaydada ardıcıl günlərdə keçirilir.

Bakalavriat və magistratura səviyyələri üzrə təhsilalanlara 75%-lik davamiyyət limiti tətbiq edilir. Fənn üzrə bu həddi aşanlar həmin fənn üzrə aralıq qiymətləndirməyə (sessiya imtahanına) buraxılmaz. Davamiyyət limitini aşmayan əyani təhsilalanlar üçün həmin fənn üzrə davamiyyətə görə bal verilmir. Qiyabi təhsilalma forması üzrə isə davamiyyət səviyyəsindən asılı olaraq maksimum 10 bal verilir.

Aralıq qiymətləndirmə - test, yazılı, qarışıq, şifahi və ya qabiliyyət imtahanı üsullarından biri ilə hər semestrin sonunda keçirilən sessiya imtahanıdır. Bu imtahanlarda təhsilalanların qiymətləndirilməsi 50 bal üzərindən hər bir imtahan üsulu üzrə müəyyən edilən qaydada həyata keçirilir.

Aralıq qiymətləndirmə semestr ərzində keçilmiş bütün mövzular üzrə tərtib edilən testlər, yazılı və ya şifahi imtahan sualları (qabiliyyət tələb edən fənlər istisna olmaqla) əsasında həyata keçirilir. Bu qiymətləndirmənin cədvəli imtahanlar arasında minimum 2 gün fasilə verilməklə tərtib olunur. İmtahan cədvəli 13-cü tədris həftəsində UNEC-in saytında elan edilir.

Yazılı üsulunda (qabiliyyət tələb edən fənlər istisna olmaqla) keçirilən aralıq qiymətləndirmə zamanı hər bir fənn üzrə təhsilalanlara 7 sual təqdim olunur. Bu qiymətləndirmə zamanı hər bir təhsilalana fənlərin xüsusiyyəti nəzərə alınmaqla müxtəlif vaxt müddətləri verilir. Bu vaxt müddətləri UNEC Elmi Şurasının qərarı ilə müəyyən edilir.

Tədris növlərinə müvafiq olaraq **cari və aralıq qiymətləndirmə** aşağıdakı qaydada və bal nisbətlərində həyata keçirilir:

- Tədrisi mühazirə və seminar dərslərindən ibarət olmaqla həyata keçirilən fənlərdə cari qiymətləndirmə üzrə 50 balın 20 balı aktivlik balı hesabına (10 bal = 5 bal nisbətində seminar dərslərində toplanan bal), 30

balı isə ara qiymətləndirmə əsasında təmin edilir. Aralıq qiymətləndirmə üzrə 50 bal - yazılı üsulda keçirilən sessiya imtahanı əsasında formalaşır;

**İMTAHAN VƏ İMTAHANA GƏDƏR TOPLANAN BALLAR ƏSASINDA SEMESTR
NƏTİCƏSİNƏ GÖRƏ QIYMƏTLƏNDİRMƏ**

91-100 bal	əla	A
81-90 bal	çox yaxşı	B
71-80 bal	yaxşı	C
61-70 bal	kafi	D
51-60 bal	qənaətbəxş	E
51 baldan aşağı	qeyri-kafi	F